

(1993) Mosty 7/93, 16.2.1993

Iris a skinheadí

Ladislav Kováč

Koniec januára. Bratislava. Kamenné námestie. Neskorý večer: kraskovsky pokojný. Nasadli sme do električky. Vracali sme sa z hudobného predstavenia; ešte v nás doznievali baladické tóny tretej časti koncertu mladej slovenskej skladateľky Iris Szeghyovej. Hudba pokoja, jemnosti. Potešenie navyše: akú skvelú máme mlad'!

V električke naraz disonancia: krik, hrubé reči. „Vypadni, smrad! Zmizni! Polámeme ti hnáty, ty opica! Čo nám tu na Slovensku otravuješ vzduch!“ Kdesi uprostred vozňa skupina skinheadov; zadrappujú do mladého chlapca s tmavou pleťou, kučeravými čiernymi vlasmi. Jeho kamarát vysvetľuje bojzlivým hlasom: „To on len vyzerá ako cudzinec, on je Slovák ako my...“

Nadávky sa stupňujú. Do chlapca začnú sácať. Niekoľko cestujúcich žien zaprotestu: dajte mu pokoj! Zbytočne. Ostatní mlčíme. Šok z náhlej reality? Gesto ignorovania? Bezmocnosť? Strach?

Električka zastáva. Zrazu jeden zo skinov udrie tmavého chlapca do hlavy. Až vtedy nás zopár vyskočí na jeho ochranu. Skini vystúpia, zvonku kopú do električky, mlátia do okien.

Tmavý chlapec klesne na dlážku. Niet pochyb: chcel by sa schovať. Zaliezť pod sedadlo. Zmiznúť. Nedá sa: aspoň sa teda stočí do kľbka, aby ho bolo čo najmenej. Ako zvieratko. Zodvihnúť ho skoro nemožno: tlačí sa k zemi. Schúli sa na sedadle, ktoré mu moja žena uvoľnila. Tá tvár plná úzkosti!

Čo sa to s nami robí? Čo to v sebe nesieme? Jedni agresivitu a druhí strach? A čo keď obe emócie sú v každom z nás, rub a líc toho istého mravného poškodenia?

Nenahovárjame si, že je to všade tak, že naši skini sú iba všetečné decká, čo sa chcú vyrovnáť Západu. Za mesiace pobytu v Paríži som všelijakých ľudí, i násilníkov, ba dvakrát ma aj okradli, ale ani raz som v dopravnom prostriedku nevidel podobnú scénu...

...Za mesiace pobytu v Paríži som ani raz nečítal také agresívne novinové články, aké čítavam v novinách u nás. Čo majú skoro všetky spoločné? Okázalé dušovanie sa vlastenectvom, volanie po jednote – a zlobu voči všetkému, čo je iné, cudzie, nepochopiteľné. Tí, čo v našej publicistike pestujú netoleranciu, vulgárnosť a nenávisť, to sú skinheadi našej kultúry. Od tých v električke sa nelíšia.

Navrhujem: Vystavujme ich na verejný pranier. Ignorovať ich nestačí. Nečakajme, až spustia násilie. Zážitok z električky ma o tom presvedčil.

Najmä vás však prosím, kolegyne a kolegovia učitelia: chráňme našich mladých ľudí pred jedom xenofóbie a rasizmu. Strach z odlišného a neznámeho je nám prirodzený: je nám vrodenný. No prirodzenými sú nám i zvedavosť, i potešenie z hry. Na nich budujme vzdelanie, ktorého súčasťou je obdiv k rozdielnosti, potreba rôznorodosti, úcta k cudzím kultúram, záľuba v rytierskych polemikách, zmysel pre fair play.

Také vzdelanie nemožno vytvoriť iba pomocou rozumových argumentov. Musí byť šľachtením emócií. Napadlo mi v ten večer: kto je schopný prijímať posolstvo hudby, i tej z oného koncertu, nedokázal by nenávisťne vzťahnúť ruku na iného človeka.

Iris, vďaka!